

Alle kinderen een goede start

DEEL 2

Over de maatschappelijke deelname van kinderen in armoede

Voorwoord

Alle kinderen een goede start. Dat is waar ik voor knok. Ik wil niet dat het uitmaakt waar je bed staat voor de kansen die je krijgt. In september 2007 heb ik het initiatief genomen om armoede en sociale uitsluiting van kinderen op de politieke agenda te krijgen. Eén van de doelen die ik wilde bereiken was kinderen uit arme gezinnen meer mogelijkheden te geven om mee te doen in de samenleving. Het is gelukt daar veel geld voor uit te trekken: 80 miljoen euro. Ook als ouders het niet breed hebben, moeten kinderen kunnen voetballen, vioolspelen of naar de scouting kunnen gaan. Voor veel gemeenten is het nu topprioriteit dit te bereiken. Maatschappelijke organisaties zoals het jeugdsportfonds en het jeugdcultuurfonds werken er dag en nacht aan. Ik ken in mijn omgeving al een paar kinderen die nooit konden sporten omdat er thuis het geld niet voor was, maar nu wel. De ene voetbalt en de ander zit op atletiek. Ze zijn gelukkig, ze doen mee en hebben plezier.

Geen reden om nu achterover te leunen in tevredenheid. Er zijn ook gemeenten die weinig doen of die het lastig vinden om het goed te doen. Maar bovenal er zijn nog steeds heel veel kinderen die er naast staan. Simpelweg omdat de ouders het niet zo breed hebben. Voor mij telt ieder kind. Tot het laatste kind ook zijn hobby wordt gegund, blijf ik zoeken naar de goede voorbeelden, van overal in het land, die bewijzen dat het kan. En waar het nodig is, zal ik voorstellen doen hoe het anders moet.

Dit boekje laat zien dat het kan. Laten we het dan ook doen.

Economische crisis of niet, kinderen kunnen we nooit vergeten.

Hans Spekman
september 2009

Deze publicatie van de Tweede Kamerfractie van de PvdA is opgesteld door Daniël Tempelman (medewerker van de fractie) en Hans Spekman. Zij danken het Jeugdcultuurfonds, het Jeugdsportfonds, de Stichting Leergeld en de gemeenten voor hun bijdrage.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	4
2.	Wat gebeurde er na 'Alle kinderen een goede start' deel 1?.....	5
3.	Doen kinderen in armoede meer mee?.....	6
4.	De urgentie blijft – oproep aan kabinet en gemeenten.....	10
5.	Samenvatting en conclusie.....	11

1. Inleiding

Het is alweer twee jaar geleden dat de PvdA het initiatief lanceerde: Alle kinderen een goede start. De PvdA maakte zich druk om kinderen die opgroeien in armoede en om kinderen die vanwege een gebrek aan geld maatschappelijk niet mee kunnen doen. Druk daarover maakt de PvdA zich nog steeds. Alle mensen verdienen kansen. Kinderen in het bijzonder. Zij staan aan het begin van hun leven en hebben nog alle mogelijkheden om zich te ontwikkelen. Te leren. Te sporten. Muziekles te nemen. Alleen als je opgroeit in een gezin waar de dubbeltjes moeten worden omgedraaid, is het benutten van die mogelijkheden een stuk minder vanzelfsprekend.

Voor deze groep zet de PvdA zich onverminderd in. Wij accepteren niet dat er jonge talentjes langs de kant blijven staan. Alleen maar als gevolg van een gebrek aan geld. Dan is het soms aan de overheid om de helpende hand te bieden. En zolang wij invloed hebben op de keuzes van die overheid, doen we dat. Ook in 2009. Ook in 2010, als het het Europees jaar van de armoede is. En ook daarna.

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat het probleem van kinderen die in armoede opgroeien nog steeds even urgent is. In 2008 waren in Nederland 406.000 kinderen tussen 5 en 17 jaar 'arm'.¹ Zij leven in gezinnen die minder dan 120% van het sociaal minimum te besteden hebben. Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat meer dan 30% van de kinderen die in armoede opgroeien maatschappelijk amper tot niet deelnemen.² Dat betekent: geen sport, geen zwemles, geen scouting, geen culturele activiteiten. De resultaten uit het onderzoek bevestigen kortom onze stellingen uit ons eerste boekje 'Alle kinderen doen mee'. Kinderen die vanwege armoede maatschappelijk niet meedoen is een groot probleem. En het risico bestaat dat de economische crisis dit probleem verder vergroot.

Een betere motivatie voor een tweede deel van ons initiatief voor kinderen in armoede konden wij ons niet voorstellen. De PvdA wil opnieuw de urgentie van het probleem benadrukken. Wij willen dat werk gemaakt wordt van de bestrijding van armoede onder kinderen. Wij willen dat er nog meer initiatieven worden ontplooid en nog meer resultaten van verbetering worden behaald. In dit boekje krijgt dat op de volgende wijze vorm: allereerst schetsen wij wat er is gebeurd na ons eerste initiatief 'Alle kinderen een goede start'. Welke maatregelen heeft het kabinet genomen, welk extra geld is beschikbaar gekomen, en hoe is dat in de praktijk door de gemeenten besteed? We laten mooie voorbeelden uit de praktijk zien, van gemeenten die onze handschoen meer dan opgepikt hebben. En wij laten het Jeugdcultuurfonds en het Jeugdsportfonds aan het woord. Zij vertellen over hun rol in het laten participeren van jongeren in armoede. Tot slot wijzen wij op de punten en plaatsen waar het beter kan. En beter moet. Wij doen een oproep aan het kabinet en aan gemeenten. Wat de PvdA betreft gaan nog veel meer kinderen in armoede meedoen!

¹ Sociaal en Cultureel Planbureau – Kunnen alle kinderen meedoen? Mei 2009, blz. 23.

² Sociaal en Cultureel Planbureau – Kunnen alle kinderen meedoen? Mei 2009, blz. 27.

2. Wat gebeurde er na 'Alle kinderen een goede start' deel 1?

Het was precies twee jaar geleden dat de PvdA het plan presenteerde om armoede onder kinderen tegen te gaan en om de maatschappelijke deelname van arme kinderen te vergroten. Het kabinet kreeg twee opdrachten van ons mee. Allereerst: minder armoede. De PvdA wilde een radicale verlaging van het aantal kinderen dat opgroeit in armoede. De tweede opdracht was: een betere start voor kinderen. Wij wilden in ons plan dat alle kinderen lid kunnen zijn van een (sport)vereniging, ongeacht inkomen. Ook deden we het kabinet het voorstel om een nulmeting (onderzoek) uit te voeren om het aantal kinderen dat om financiële redenen geen lid is van een (sport)vereniging of muziekles volgt, te bepalen. Die nulmeting is er inmiddels gekomen in de vorm van het SCP-rapport 'Kunnen alle kinderen meedoen?', en bevestigt wat wij uit de praktijk al wisten. Er doen veel te veel kinderen maatschappelijk niet mee vanwege financiële problemen van hun ouders.

De noodkreet van de PvdA vond weerklank bij de fracties van de coalitiepartners in het kabinet, CDA en CU. Dit resulteerde tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen uiteindelijk in de aangenomen motie Van Geel (kamerstuknummer 31200, nr. 16), waarin het kabinet gevraagd werd extra budget uit te trekken voor de armoedebestrijding van kinderen. Zowel in 2008 en in 2009 is 40 miljoen euro extra beschikbaar gesteld. Een mooi resultaat.

Het kabinet is vervolgens met een brief gekomen over de wijze waarop de extra gelden voor armoedebestrijding ingezet gaan worden. Daarbij zijn de ambities uit het plan van de PvdA onderschreven. Gemeenten moeten zo worden gestimuleerd dat het aantal kinderen dat om financiële redenen niet meedoet met de helft afneemt. Met gemeenten worden prestatieafspraken gemaakt, waarbij de sport- en cultuurverenigingen betrokken worden. De extra middelen zijn toegevoegd aan het gemeentefonds. In de afspraken wordt opgenomen dat het extra geld moet worden ingezet voor concrete zaken waar kinderen in arme gezinnen meteen iets aan hebben.

Uiteindelijk zijn er met in totaal 211 gemeenten door de staatssecretaris van SZW convenanten gesloten waarin de gemeenten de doelstellingen van het kabinet onderschrijven. De middelen zijn niet geoormerkt en de verantwoording voor de besteding van het extra geld en het gevoerde beleid verloopt via de gemeenteraden.

Dit kabinet maakt dus werk van armoedebestrijding en ook van schuldhulpverlening. In deze kabinetsperiode is dan ook 200 miljoen uitgetrokken voor schuldhulpverlening. Schulden en armoede zijn nauw met elkaar verwant. Aan de bestrijding van armoede en schulden wordt in 2009 t/m 2011 nog eens 155 miljoen uitgegeven. Voor kinderarmoede is 80 miljoen uitgetrokken en als gevolg van het amendement Tang/Spekman is in 2008 nog 50 miljoen euro extra uitgegeven aan armoedebestrijding.

3. Doen kinderen in armoede meer mee?

Waar het ons allemaal om te doen is, is dat veel meer arme kinderen daadwerkelijk lid zijn geworden van sportverenigingen of op muzieklles zijn gegaan. Het is geweldig als een kind dat nooit de kans had om te sporten, dit nu wel kan. Hartverwarmend zijn de gemeenten die de extra gelden maximaal hebben benut om extra maatregelen te nemen om concreet arme kinderen te helpen. Ook hartverwarmend is de inzet van betrokken organisaties als het Jeugdsportfonds, de Stichting Leefgeld en het Jeugdcultuurfonds om heel direct jongeren te helpen. We wilden voor dit boekje weten van de gemeenten en deze organisaties wat zij allemaal gedaan hebben en doen om de kinderen in armoede te helpen. Hier komen inspirerende verhalen uit.

Zo pakte de gemeente Purmerend de handschoen van het extra geld goed op. Wat hebben zij extra gedaan?

- + Verhoging van de inkomensgrens voor bijzondere bijstand naar 120% van het sociaal minimum
- + Uitbreiding van de regelingen een gratis computer voor schoolgaande kinderen, een gratis internetaansluiting voor schoolgaande kinderen en een gratis zomerzwembadabonnement
- + Budget van 350 euro per jaar per kind, vrij te besteden aan sport (lidmaatschap sportclub en benodigd materiaal), culturele activiteiten of een vergoeding voor de huur van een muziekinstrument
- + Purmerend is ook bezig zich aan te sluiten bij het Jeugdsportfonds i.o. Noord-Holland.

Over het Jeugdsportfonds gesproken; hoe vinden zij dat de extra gelden besteed zijn, en wat is hun rol om armoede onder kinderen terug te dringen?

Johan Wakkie, voorzitter van het Jeugdsportfonds Nederland:

“Het Jeugdsportfonds was zeer verheugd met de brief waarin de staatssecretaris aangaf dat hij het belang inzag dat kinderen uit arme gezinnen dezelfde kansen moeten krijgen als kinderen uit rijke gezinnen. Er zijn in totaal 29 Jeugdsportfondsen waarvan 11 provinciale fondsen. Het is onze ambitie om in 2012 jaarlijks 40.000 kinderen een sportkans te bieden. Veel gemeenten maken echter geen gebruik van de succesvolle formule van het Jeugdsportfonds omdat men geen aanvullende regeling wil naast de lokale gemeentelijke regeling. De inzet van de jeugdsportfondsen moet echter juist worden gezien als een aanvullend instrument op lokaal Armoedebeleid. Wij kunnen samen met de support van de overheid het verschil maken.”

De deelgemeente Rotterdam-Overschie is ook een goed voorbeeld van een gemeente die met de extra gelden alles doet om arme kinderen kansen te bieden. Daar is gekozen voor een positieve benadering van de jeugd. Als onderdeel van deze positieve benadering is gekozen voor gratis sporten voor de jeugd van 4 tot 18 jaar. Alle jongeren die in Overschie wonen en naar school gaan krijgen één gratis lidmaatschap voor een sportvereniging of scoutingclub in Overschie. In 2008 is daarmee gestart voor de groep 4 tot 12-jarigen en in 2009 voor de groep 13 tot 18-jarigen. Het doel van OverschieSportGratis is de jeugd op een positieve manier te stimuleren tot bewegen en meedoen in onze deelgemeente, maar ook het verenigingsleven te stimuleren en te ondersteunen en ouders bij het verenigingsleven te betrekken. De eerste resultaten zijn zeer bemoedigend. In november 2008 sportte 40 % van de Overschiese kinderen van 4 tot 12 jaar. Bijna de helft van hen is in 2008 lid geworden. In navolging van Overschie wordt er door andere deelgemeenten gekeken of zij ook gratis sport gaan aanbieden.

Ook een belangrijke speler in het bevorderen van maatschappelijke deelname van arme kinderen is het Jeugdcultuurfonds. Dit fonds is in 2008 begonnen met het opzetten van een landelijke 'paraplu' voor lokale met particulier of gemeentelijk geld opgezette Jeugdcultuurfondsen. [stukje over bedrijven die investeren]

jeugd cultuur fonds

Jet de Ranitz, voorzitter van het Jeugdcultuurfonds:

"Kinderen doen mee door cultuur. In de loop van 2008 was er, vanwege de impuls van 'Kinderen doen mee' behoefte aan een methode om het extra geld direct te bestemmen voor de kinderen die iets met cultuur willen. De methode die het Jeugdcultuurfonds ontwikkelde is een elegante en eigentijdse methode van ondersteuning via de professionals die met deze kinderen werken. Deze is laagdrempelig en niet-bureaucratisch, met een speciaal ontwikkeld digitaal aanvraagregistratiesysteem. Omdat deze methode zijn effectiviteit heeft bewezen, is samenwerking gezocht en het Jeugdcultuurfonds op dezelfde manier als het Jeugdsportfonds opgezet."

"Omdat armoedebestrijding in Nederland is gedecentraliseerd, werkt het Jeugdcultuurfonds aan de opbouw van een netwerk van lokale en provinciale fondsen, die onze missie onderschrijven en de uitvoering van de methode Jeugdcultuurfonds voor hun rekening nemen. Inmiddels zijn er afspraken gemaakt met zes gemeenten voor een bedrag van €300.000. Ook is er een aantal provinciale Jeugdcultuurfondsen in oprichting. Ook particulieren en bedrijven kunnen een bijdrage leveren."

"Het Jeugdcultuurfonds heeft de ambitie uitgesproken om aan het einde van 2011 10.000 kinderen per jaar actief aan kunst te laten doen. Helaas verloopt de opzet van het Jeugdcultuurfonds nog te traag. Veel meer gemeenten en provincies moeten actief aan de slag moeten om nadere invulling te geven aan de besteding van het extra geld voor armoedebestrijding. Jeugdcultuurfonds is daarvoor een uitstekend instrument."

Nog een perfect voorbeeld van een gemeente die uitgebreid en gericht gebruik heeft gemaakt van het extra geld, op een manier die arme kinderen direct bij de maatschappij betreft. De gemeente Coevorden. In Coevorden is een speciaal fonds "Kinderen doen mee" opgericht. Er kan eenmalig een vergoeding tot een maximum van 300 euro per kind verstrekt worden. Verder is ook een Krajicek-playground gerealiseerd, waar onder deskundige begeleiding kennisgemaakt wordt met alle vormen van sport. Lokaal is ook nog een convenant afgesloten met allerlei betrokken partijen om gezamenlijk het aantal kinderen dat om financiële redenen maatschappelijk niet participeert, met de helft terug te dringen.

Truus Pot-Eland, Wethouder Sociale Zaken van Coevorden:

"Het project "Kinderen doen mee" in Coevorden steunt op een grote groep maatschappelijke organisaties die d.m.v. een convenant allen hebben aangegeven een intermediairfunctie te willen vervullen. Het AMW voert het project uit. Verder is een communicatieplan dat in regelmatige publicaties voorziet. Posters, flyers en internet zorgen voor een constante aandacht. Zaterdag 12 september heb ik een WMO-markt (buiten op de markt) georganiseerd met 34 maatschappelijke instellingen van sportverenigingen tot bibliotheek en van schuldhulpverlening tot invulhulp voor formulieren. Ook hier heeft het project een prominente plaats. In oktober worden een aantal scholen in achterstandswijken door mij bezocht. Resultaat tot op heden (3 mnd), ongeveer 35% van de doelgroep heeft een al voorziening gekregen. (130) Ik verwacht dat dit resultaat stijgt door het nieuwe schooljaar. Hoe nu verder? Blijven zoeken naar samenwerken, ook met provinciale en landelijke fondsen (cultuur, sport, enz) maar uitgangspunt moet zijn en blijven het kind en zijn behoefte, dus geen administratieve rompslomp voor de ouders of ander bureaucratisch gedoe!"

Dan nog de Stichting Leergeld. Ook zij helpt onder het motto "alle kinderen mogen meedoen" kinderen van 4 tot 18 jaar, die om financiële reden niet kunnen meedoen met hun leeftijdsgenoten.

Coks Glerum, voorzitter van de Stichting Leergeld:

"Leergeld werkt met circa 1.250 (door Leergeld opgeleide) vrijwilligers en verleent pas hulp nadat tijdens een huisbezoek de problemen zijn geïnventariseerd. Omdat het in veel gevallen om gezinnen gaat die onbekend zijn met bestaande regelingen wordt het gezin zo nodig over de drempel naar bestaande voorzieningen geholpen. Verder wordt hulp verleend door het kind in staat te stellen deel te nemen aan binnen- en buitenschoolse activiteiten, zoals bijvoorbeeld een lidmaatschap van een sport- of muziekvereniging, door leermiddelen, een PC of een fiets ter beschikking te stellen.

In 2008 konden door Leergeld – verreweg de grootste organisatie op dit gebied - meer dan 25.000 kinderen in heel Nederland geholpen worden. De hulp had een waarde van ruim 3 miljoen. De hulpvraag blijft echter verbazend groeien, ook dit jaar weer met dubbele cijfers!"

“Voor de financiering van haar activiteiten doet Leergeld een beroep op gemeentes, bedrijven en particulieren. Bedrijven en particulieren zijn vaak wel bereid nieuwe Leergeld-initiatieven te ondersteunen, maar voor structurele financiering is de overheid onontbeerlijk. Sommige gemeentes voorzien Leergeld van een groot deel van het benodigde geld, er zijn echter ook veel gemeentes die niet of slechts in geringe mate een financiële bijdrage leveren.”

“Veel vrijwilligers van Leergeld die de huisbezoeken doen hadden zelf ervaring met armoede. Mede hierdoor werkt Leergeld zeer laagdrempelig en haar ervaring is dat deze laagdrempeligheid voor deze moeilijk bereikbare groep bittere noodzaak is. Hoewel staatssecretaris Aboutaleb de gemeentes destijds aanspoorde om van bestaande lokale infrastructuur - zoals Leergeld - gebruik te maken, blijkt dit zeker niet overal te gebeuren. Ondanks de tientallen miljoenen die extra ter beschikking zijn gesteld is door de gemeentes slechts een kleine fractie van dat bedrag aan Leergeld ter beschikking gesteld. Het zou goed zijn als dergelijke particuliere activiteiten door meer gemeentes als een perfecte aanvulling op hun eigen armoedebeleid worden gezien.”

Tot slot willen we twee andere initiatieven niet onvermeld laten. Allereerst de gemeente Beuningen. Zij investeerde het extra geld van het kabinet voor kinderen in armoede, en verdubbelde dit budget nog eens uit de lokale begroting! Een mooi voorbeeld van een gemeente die ons initiatief heeft opgepakt, en er zelf nog een flinke schep bovenop heeft gedaan. Ook de gemeente Utrecht heeft een directe methode gevonden om kinderen in armoede makkelijker mee te laten doen. Utrecht verstrekt gratis lidmaatschappen van sportverenigingen, inclusief materiaal, aan arme kinderen, zodat zij de sportarena meteen kunnen betreden. En dus mee kunnen doen!

4. De urgentie blijft – oproep aan gemeenten en kabinet

Het plan van de PvdA en de inzet van het kabinet heeft tot veel goeds geleid. Tot extra geld, veel enthousiaste inzet en, het belangrijkste, tot een groot aantal kinderen dat nu wel lid kan worden van een sportvereniging, op scouting kan of muzikles kan krijgen. Toch blijft er nog een hoop te wensen over. Niet in de laatste plaats is dit boekje bedoeld om dringend duidelijk te maken dat er nog héél veel moet gebeuren om de doelstellingen uit het plan van de PvdA te behalen. Nog even ter herinnering, en om de geesten scherp te houden:

- vermindering met eenderde van het aantal kinderen dat opgroeit in een arm gezin
- vermindering van de helft van het percentage kinderen in arme gezinnen dat om financiële redenen geen lid is van een sportvereniging, muziekschool, etc.

Mede door het extra geld gaan we de goede kant op, maar het probleem van armoede onder kinderen blijft onverminderd groot. Het recente rapport van de SCP bevestigt dat nogmaals. De economische crisis zorgt er nog eens extra voor dat gezinnen met weinig geld extra onder druk staan. Ook kinderen zullen daar de gevolgen van merken. Vandaar, vanwege de onverminderd grote urgentie van het probleem van kinderen in armoede, doet de PvdA de volgende oproepen aan het kabinet en gemeenten:

- de PvdA vindt dat het kabinet onverkort moet vasthouden aan bovengenoemde doelstellingen. Het kabinet heeft die eerder onderschreven. Nu moeten de resultaten van de inzet van het extra geld ook daaraan worden afgemeten. Indien de doelstellingen niet gehaald dreigen te worden, moeten extra maatregelen worden genomen.
- Cruciaal voor het halen van de doelstellingen is de inzet van de gemeenten. De extra gelden die beschikbaar zijn gesteld zijn niet geormerkt, en de verantwoordelijkheid voor de besteding ligt dan ook bij de gemeenten. Een deel van de gemeenten doet goed mee, maar een aanzienlijk deel ook niet. Meer dan de helft van de gemeenten heeft het convenant “Kinderen doen mee” niet ondertekend. De PvdA wil dat het kabinet deze gemeenten zoveel mogelijk stimuleert om alsnog mee te doen en het extra geld daadwerkelijk besteed aan het verminderen van kinderen in armoede.
- Het Jeugdsportfonds, het Jeugdcultuurfonds en de Stichting Leergeld worden door gemeenten nog veel te weinig gebruikt. Het kabinet moet investeren in de bekendheid van deze stichting en de fondsen. Gemeenten moeten doordrongen worden van de voordelen van de aanvullende aanpak van de fondsen, naast het lokale beleid. Er moet op lokaal niveau door de afdeling sociale zaken en cultuur beter worden samengewerkt. Zeker indien gemeenten het extra geld voor armoedebestrijding onder kinderen onvoldoende daarvoor inzetten, moet worden overwogen geld uit het gemeentefonds over te hevelen naar de fondsen en de stichting.
- Het kabinet moet ervoor zorgen dat de kinderarmoedebestrijding structureel op peil blijft. Nu een deel van de kinderen uit arme gezinnen tijdelijk meer meedoet, mag het niet gebeuren dat na een aantal jaren weer buitengesloten raakt als gevolg van financiële problemen. De PvdA vraagt om continuïteit van deze aanpak.

5. Samenvatting en conclusie

De PvdA is tevreden met de extra middelen die beschikbaar zijn gekomen om kinderen uit arme gezinnen te laten meedoen. Wij vinden het enorm belangrijk dat kinderen niet door een gebrek aan geld langs de kant staan en geen kans krijgen hun talenten te ontwikkelen en zich te ontplooiën. Nu is het echter zaak dat al het extra geld ook daadwerkelijk bij de kinderen terecht komt. In dat kader spreken wij hierbij het kabinet en de gemeenten direct aan. Blijf scherp op de doelstelling. Gebruik het geld waar het voor bedoeld, en gebruik de organisaties die specifiek en directer kinderen kunnen helpen om te sporten en mee te doen aan culturele activiteiten.

Wij houden de inzet van het kabinet en de gemeenten scherp in de gaten. Geld is één ding, maar concrete resultaten behalen, kinderen daadwerkelijk minder arm maken, is een stuk weerbarstiger. De PvdA is iedereen dankbaar die, op beleidsniveau, op lokaal niveau en op menselijk niveau zijn steentje bijdraagt om kinderarmoede te bestrijden.

Hans Spekman